

ספר תפארת ישראל פרק כג

התבאר לך כי אי אפשר לומר רק שהיה משה מיוחד לתורה. והנה יש לשאול שאלה עצומה מאד איך היה אפשר שיתיחד משה עד שראוי לו התורה, וזה כי לפי מדרגת התורה ומעלתה שהיא שכל פשוט איך אפשר לומר שיתיחד אדם אל מדרגת התורה.

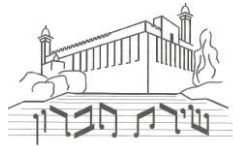
ובפירוק קושיא זו בארו חכמים בפרק רבי עקיבא במסכת שבת (פט, א) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקדוש ברוך הוא בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא אמר נתתה לארץ, הלך אצל הארץ ואמרה לו "אלוקים הבין דרכה כו'" (איוב כח, כג), הלך אצל הים אמר "אין עמדי כו'" (איוב כח, יד), הלך אצל תהום אמר לא בי שנאמר "ותהום אמר לא בי היא" (שם), הלך אצל אבדון ומות אמרו "באזנינו שמענו שמעה" (שם, כב), חזר לפני הקדוש ברוך הוא ואמר חפשתי בכל העולם ולא מצאתיה, אמר לו לך אצל בן עמרם, הלך אצל בן עמרם אמר לו תורה שנתן לך הקדוש ברוך הוא היכן היא, אמר לו וכי מה אני שיתן הקדוש ברוך הוא תורה על ידי, אמר לו הקדוש ברוך הוא משה בדאי את, אמר לפניו רבונו של עולם חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה הואיל ומעטת את עצמך תקרא על שמך שנאמר "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב), עד כאן.

בארו בזה כי השטן שהוא מקטרג על כל מעשה היה מקטרג על קבלת התורה, שאין מקבלים שהם בתחתונים ראויים לתורה. ויש לאדם ב' בחינות, כי האדם הזה יש לו דבקות אל העליונים מצד הנשמה הנבדלת, ויש לו חבור אל התחתונים מצד גופו החמרי, ומצד הדבקות שיש לו אל העליונים אין לו מקטרג על התורה כי האדם נחשב מן העליונים, ולפיכך כל זמן שהיה למשה חבור עם הקדוש ברוך הוא לא היה כאן קטרוג על תורה שמזה הצד אין התורה בתחתונים רק בעליונים, אבל כאשר הפריד החבור הזה וירד לתחתונים אז יש כאן קטרוג כי אין התחתונים ראויים אל התורה. ולפיכך אמר אחר שירד משה בא השטן, כלומר אחר שירד משה ושוב יש לו חבור לתחתונים בא השטן וכו'.

ופירוש זה, כי השטן הוא המקטרג והיה מקטרג 'תורה היכן היא', כלומר מה ענין יש לתחתונים אל התורה שהיא שכל פשוט, ומה שאמר 'תורה היכן היא' כלומר איזה מקום שלה לפי מדרגתה בעצמה שהיא שכל פשוט, ואיזה מקבל מוכן יש לה. ואמר הקדוש ברוך הוא שנתן אותה אל הארץ, כי התחתונים יש להם יחוס אל התורה שהיא שכל פשוט, וכאשר היה מעיין בארץ אז היא אמרה "אלקים הבין דרכה", פירוש, כי הארץ אף שהיא יסוד פשוט מכל מקום אין לה יחוס אל התורה, לכך אמרה "אלקים" שהוא נבדל לגמרי יודע דרכה, ואין לארץ שום יחוס אל התורה שהיא שכל פשוט.

ואז הלך אל הים, כי הארץ בודאי מפני שהארץ ממנה הויית כל הדברים המורכבים ולכך אין בה הפשיטות מכל וכל, ולפיכך הלך אל הים שיש בו פשיטות יותר במה שאין בים דבר זה, ועם כל זה אמר הים "אין עמדי", דמכל מקום גם הים אינו פשוט לפי שגם בים שייך בו הרכבה שיש בו דגים, ועם שאינו כמו הארץ שהיא ישוב העולם ובו כל הנמצאים לכך אינו פשוט כמו הים, ועם שהים

בודאי יותר פשוט מן הארץ, מכל מקום הים אינו פשוט לגמרי מפני שיש בו הויית הדגים שהם מורכבים.

ולכך הלך אצל התהום שהוא תחת הארץ (דברים לג, יג) ובו אינו שייך כל זה, לכך הוא יותר פשוט ומתיחס יותר אל התורה שהיא שכל פשוט, ועם כל זה אמר לא בי היא כי מכל מקום אין כאן פשיטות מכל וכל, שאי אפשר שלא יהיה לו רוחק מוגבל, ואין זה פשיטות כי כל אשר הוא מוגבל אינו פשוט לגמרי. אבדון ומות אמרו "באזנינו שמענו שמעה", פירוש אבדון ומות הוא סלוק הנברא המורכב וחוזר לפשיטות שלו, וזה נאמר על חומר הראשון והוא נקרא אבדון ומות, בשביל כי חומר הראשון שהוא נעדר כל צורה והוא פושט צורה ולובש צורה, ולכך נקרא החומר הראשון "אבדון ומות" כי הוא סבת האבדון והמות כאשר דבר זה ידוע, והחומר הזה אינו בעל רחקים מוגבלים ומתיחס לזה התורה השכלית.

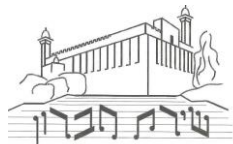
ועל זה אמר כי אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו, כלומר בשביל שאין רחקים מוגבלים אל החומר הראשון ולכך שייך לומר בו באזנינו שמענו שמעה, ומכל מקום בודאי אין שייך לומר החומר הראשון מקבל התורה כי התורה נבדל מן החמרי. ומתחלה זכר הארץ עצמה ואחר כך זכר הים שהוא על הארץ, ואחר כך זכר התהום שהוא מתחת לארץ ובה זכר כל העולם התחתון, ואחר כך זכר החומר הראשון שממנו מוסד הכל והוא נקרא 'אבדון ומות'. ועוד יש לפרש שאול ואבדון הוא הגיהנם, ואמרו בפרק קמא דתענית (י א) גיהנם אין לו שעור כדאיתא שם, ולכך אמרו "באזנינו שמענו שמעה", כלומר כי יש התיחסות לגיהנם כמו שהגיהנם גם כן אין לו שיעור ובדבר זה יש כאן דומה. אבל אין שייך הגיהנם לתורה לומר כי התורה היא בגיהנם, כי התורה היא עצם המציאות והגיהנם הוא העדר המציאות והרי התורה מצילה מדינה של גיהנם ודבר זה נתבאר, ואיך יהיה שייך לשאול ואבדון התורה רק אמרו באזנינו שמענו שמעה, והבן זה מאד.

ועוד יש לפרש כמשמעו מה שאמר 'אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה', היינו ההעדר הדבק בנמצאים, כי בנמצאים דבק ההעדר בהם והוא נקרא "שאול ואבדון", ואין ההעדר בעל רוחק מוגבל ולפיכך אמרו "באזנינו שמענו שמעה", אבל בתורה שהיא המציאות שייך בה ההעדר שהוא הפך זה.

והנה זכר מה ששייך אל העולם דהוא ארץ וים ותהום ועתה זכר ההעדר שהיא דבק בהם, וגם זה נכון כאשר תבין, ועוד יש בזה דבר מופלג אין להאריך. ולכך אמר הקדוש ברוך הוא שהוא נותן התורה לך אצל בן עמרם, וכאשר אתה מעיין מה ענינו של משה אל התורה תמצא כי מדרגת משה שהוא אומר מה אני שתנתן התורה שהיא השכל הפשוט על ידי, ובשביל שהיה ממעט עצמו הוא ראוי אל התורה שהיא שכל פשוט, וכמו שאמר הואיל ומעטת עצמך תקרא על שמך כי מצד הזה יש למשה יחוס אל התורה.

וזה כי לא היה הקטרוג רק מה התיחסות יש בתחתונים אל התורה שהיא השכל הפשוט, אבל התחתונים אין בהם פשיטות גמור, אבל משה מפני הענוה עד שאמר מה אני הרי אינו מייחד עצמו כלל. וזה ענין הענוה, כי המתגאה הוא הפך הענוה, שהמתגאה הוא שמייחד עצמו בחשיבות ובמעלה ואיש כזה אין לו מעלת הפשיטות כלל, אבל מי שיש בו הענוה עד שאינו מחשיב עצמו לדבר כלל, הרי הוא פשוט לגמרי שאינו מייחד בדבר מה, וזה שהוא ראוי ומיוחד אל התורה שהיא שכל פשוט.

וכבר בארנו בחבור גבורות ה' (פס"ז) ענין הפשיטות שהוא במדת הענוה, והם דברים ברורים מאד מאד עד שאין ספק בהם למי שמבין דברי חכמים וחידותם, ואז דע כי כך רצו חכמים להתיר השאלה במה היה מיוחד משה לתורה בשביל מדת הענוה המורה על פשיטות שהיה מיוחד בה שנאמר "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג), וזה היה עצם יחוד משה לתורה.

וכבר בארנו בחבור גבורות ה' (פס"ז) כי מדה זאת מיוחדת לתחתונים והיא על כל המעלות בעבור הפשיטות, ובשביל מדרגה זאת מיוחדים תחתונים לקבל המעלה שאינה לעליונים, כמו שהיה משה זוכה לתורה שהיא המעלה העליונה, וזה זכה בשביל הענוה שהיה מיוחד בה משה, ודבר זה בארו חכמים במקומות הרבה מאד, ואין כאן להאריך יותר בדברים האלו כי עצם הכנת משה לתורה מה שהיה פשוט לגמרי מכל. והבן כי כל אחד מוסיף על הראשון, כי הארץ שאין בה פשיטות לגמרי היתה אומרת "אלקים הבין דרכה" כלומר שאין התורה שייכת לתחתונים כלל, והים אמר אין עמדי, ולא היה אומר שאינו שייך לתחתונים כמו שאמרה הארץ. והתהום אמר לא בי היא, כי פירוש אין עמדי כמו שדרשו חכמים בכל מקום כמו "ובן אין לו" (במדבר כז, ח) 'עייך עליו' (יבמות כב ב). כלומר שאין לו כלל לא בן ולא שום זרע, הרי מלת אין משמע שלילה גמורה שאין לו שום דבר.

ו"לא בי היא" שאמר התהום אינו כל כך שלילה, אבל שאול ואבדון אמרו "באזנינו שמענו שמעה" כמו שנתבאר. ולפיכך אמר שתקרא התורה על שמו, כי בדבר זה התורה ראויה למשה ומתיחסת לו ומיוחדת אליו עד שתקרא (מלאכי ג, כב) "תורת משה", כלומר התורה שהיא ראויה למשה בפרט ושלו היא ולא לאדם בעולם, מצד הכנתו זאת. ודברים אלו דברים ברורים למבין דברי חכמה, והחכם יוסיף חכמה ודעת כי אי אפשר לפרש הכל בכתב, אמן כן יהי רצון.

